

כורחיה, שהוא חייב לשמור על האבידה, הלכך כשומר שכר דמי. (38)

(סימן: החזירה, לעולם, השב, חייא, אמרת, נשבר, שכר)

[סימני הענינים שמהם הגמרא דנה להוכיח כאחד מהצדדים במחלוקת רבה ורב יוסף].

איתביה רב יוסף לרבה: מהא דתניא: החזירה, המוצא את האבידה, למקום שיראנה בעליה, אינו חייב עוד לטפל בה. (39)

נגנבה או אבדה האבידה, חייב באחריותה. דהיינו, מוצא האבידה, אם נגנבה ממנו האבידה שמצא או שנאבדה ממנו, הרי הוא חייב לשלם את דמיה לבעל האבידה.

ומוכיח רב יוסף: מאי "נגנבה או אבדה"? לאו, האם אין כוונת הברייתא לומר, שנגנבה מביתו, ואבדה מביתו של המוצא, טרם שהחזירה למקום שיראנה הבעלים.

שהרי לאחר שהחזירה למקום שרואים אותה הבעלים, נאמר בברייתא שהוא פטור מלטפל בה.

הרי ששומר אבידה, דינו כשומר שכר, החייב בגניבה ואבידה, ולא כשומר חנם שפטור מגניבה ואבידה וחייב רק על פשיעה!

ומתרץ רבה: לא כך התכוונה הברייתא לומר!

אלא, כוונת הברייתא היא, שנגנבה או אבדה ממקום שהחזירה השומר לבעלים.

ותמה רב יוסף: והא קתני בברייתא, שאם החזירה למקום שיראנה הבעלים, שוב אינו חייב לטפל בה, וכיצד אתה אומר שהוא עדיין חייב באחריותה?

אמר ליה רבה לרב יוסף: הכא במאי עסקינן, כגון שהחזירה בצהריים, (40) שאז הבעלים נמצאים במלאכתם בשדה, ואינם יודעים

לכאורה, הוא בפרק אלו מציאות, משום שיש נפק מינה לגבי חיוב נזקין בשומר אבידה.

38. גם האיכא דמפרשי מודים שהוא ראוי להיות שומר שכר בגלל ריוח הפרוטה בעני, אלא שהיה קשה להם, מה יהיה אם יאמר מוצא האבידה אינני רוצה בשכר הזה ולקבל עלי שמירה מעולה כשומר שכר, ומה לי ולצרה הזאת, די לי שאני חייב לשמור מפשיעה!

וגם בסתמא, מי יאמר בודאי שהמוצא מוכן להתחייב בשמירה מעולה עבור מעט הרווח של פרוטה דעני. לכן הוסיפו האיכא דמפרשי, שהתורה שיעבדה אותו בעל כרחו שיהיה שומר שכר, שזה בכלל מצות השבת אבידה, לשמור

על אבידת חבירו שמירה מעולה כמו שהבעלים שומרים את שלהם. אלא, שעל כל פנים, צריך שיהא לו שכר, כי בלא שכר, לא יתכן שיהא שומר שכר. והשכר הוא החסכון של נתינת הפרוטה לעני, ועל ידי השכר הזה שהטילה עליו התורה בעל כרחו, אף אם לא ירצה להיות שומר שכר, הוא מתחייב בשמיאה זו. אמרי בינה דיני הלואה [סח].

39. ואפילו הוא מקום שאינו משתמר, שהיות והבעלים רואים אותה, הרי זה כאילו מסרו אותה לידיהם. סמ"ע חושן המשפט [רסז ב].

40. וכל שכן כל היום. ומה דנקט בצהריים, הוא

שהוא החזיר את האבידה לבית כדי שיוכלו לשמור עליה. והרי זו פשיעה ביחס לשומר האבידה, שאפילו שומר חנם חייב על כך.

ותרתי קתני. הברייתא מדברת בשני אופנים, והכי קתני:

החזירה שהרית בבקר למקום שיראנה הבעלים, דשכיח דעייל ונפיק, שאז שכיח שהם נמצאים בביתם ויוצאים ונכנסים, וחזי לה ורואים אותה, אינו חייב ליטפל בה.

אבל אם החזירה בצהרים למקום שיראנה הבעלים, דלא שכיח אז דעייל ונפיק, שאז הם אינם בביתם דלא חזי לה ולא רואים אותה, ונגנבה או אבדה, חייב באחריותה.

איתיביה רב יוסף לרבה מהא דתניא בהמשך הברייתא הקודמת: לעולם הוא חייב, המוצא

את האבידה, בגניבתה ואבידתה, (41) עד שיחזירנה לרשותו של הבעלים.

ומוכיח רב יוסף: מאי "לעולם"? לאו, האם אין הכוונה, שאפילו אם נגנבה או נאבדה מביתו של המוצא, הוא חייב באחריותה.

שמע מינה שומר אבידה, דינו כשומר שכר דמי!

אמר ליה רבה: מודינא לך כבעלי חיים, שאם האבידה היא בעלי חיים, חייב השומר אף על גניבה ואבידה, על אף שהוא רק שומר חנם, דכיון דנקטי להו נוגרא ברייתא, שהשומר ראה שהבהמה הזאת רגילה לברוח, בעי נטירותא יתירתא הוא צריך לשמור עליה היטב, (42) ולכן גם גניבה ואבידה נחשב לפשיעה אצלה, שאפילו שומר חנם חייב עליה. (43)

לרבותא, שאף על פי שלפעמים אדם בא ממלאכתו בצהרים לביתו, בכל זאת הוי פשיעה מצד משיב האבידה, רא"ש.

41. הברייתא הקודמת מדברת על גניבה ואבידה, ולכן גם כאן בסיפא של אותה ברייתא מדובר בגניבה ואבידה. תוס' ד"ה לעולם.

42. הקשה הפני יהושע, אם כן, גם לגבי הבעלים נאמר כך, שאם נאבדה הבהמה מביתו פעם או פעמיים, יצטרך מעתה לשומרה שמירה מעולה. ומה שהקילה התורה בשן ורגל שדי להם שמירה פחותה, זה דוקא קודם שנקטי להו ניגרא ברייתא. אבל לאחר מכן, הוי פשיעה בשמירה פחותה גרידא. ולא מצינו בשום פוסק שיכתוב כן.

ותירץ, שמהטעם הזה עצמו מוכח שהתורה הקילה בשמירתן של שן ורגל בכל אופן, שאם

לא כן, נמצא שיש תם ומועד בשן ורגל. ועוד, שאפילו במועד קיימא לן שדי לו בשמירה פחותה, ואף על פי שנקיט להו ניגרא ברייתא, שהרי יצאה שלש פעמים. אלא ודאי, שלגבי הבעלים הקילה התורה בכל ענין.

43. לגבי גניבה צריך לומר שמדובר באופן שהגניבה נגרמה כתוצאה מה"ניגרא ברייתא", ורק אז הוא חייב.

או שנאמר, שלפי התירוץ הזה מדובר באמת רק שהבהמה נאבדה, שה"ניגרא ברייתא" הם הגורם לכך שהיא נאבדה שוב. אבל אם נגנבה, הוא פטור, שזה לא נגרם מכך שהיא למדה לברוח.

ובזה מיושב למה הגמרא לא תירצה לעיל שנגנבה או אבדה מדובר באמת שנגנבה ונאבדה מביתו, ובכל זאת הוא חייב בגלל "ניגרא ברייתא".

שמירה מעולה אלא שמירה פחותה, שהיא דרגת השמירה ששומר חנם חייב בה, ובא הכתוב לרבות, ששומר אבידה די לו בהשבה אפילו למקום שאינו משתמר שם אלא רק שמירה פחותה, כי זו היא דרגת השמירה ששומר אבידה חייב בה.

שמע מינה, שומר אבידה כשומר חנם, דמי! (44)

אמר ליה רב יוסף: לעולם אין נחשבת ההשבה אלא לגינתו המשתמרת ולחורבתו המשתמרת.

ודקא קשיא לך: היינו ביתו!

הא קא משמע לן: דלא בעינן דעת בעלים. הכתוב בא לרבות, שהמשיב אבידה לבעליה אינו צריך להודיע לו שהחזירה למקומה, אלא די בכך שהחזירה.

כדרכי אלעזר, דאמר רבי אלעזר: הכל

והברייתא אכן מדברת בבעלי חיים, אבל שומר אבידה של מטלטלים לעולם אינו חייב בגניבה ואבידה.

איתיביה רבה לרב יוסף: נאמר בהשבת אבידה "השב תשיבם". ואילו היה כתוב רק "השב", הייתי אומר **אין לי שנחשב השבה אלא** כאשר החזיר את האבידה בביתו של בעל האבידה. אבל אם החזירה לגינתו וחורבתו, מנין שיצא ידי חובת השבה?

תלמוד לומר "תשיבם". לרבות השבה מכל מקום, שאפילו לגינתו וחורבתו הוי השבה.

ומוכיח רבה: **מאי "לגינתו ולחורבתו"?** **אילימא**, אם תרצה לומר, דהיינו שהחזיר את האבידה לגינתו המשתמרת ולחורבתו המשתמרת בשמירה מעולה. אם כן, היינו ביתו, ולמה צריך על זה ריבוי מיוחד?

אלא פשיטא, שהחזירה לגינתו שאינה משתמרת, ולחורבתו שאינה משתמרת

לעולם הוא חייב אף שהחזירה למקום שיראנה עד שיחזירנה לרשותו המשתמרת. וכתב עוד, שלפי הגרסא שלנו קשה קושית התוס' דלעיל.

ועוד, שמהלשון "מודינא בבעלי חיים", משמע שידוע לנו שהברייתא מדברת בבעלי חיים, ואיך פשיטא ליה כל כך. הגהות הגר"א. 44. הקשה השיטה מקובצת: הרי גם לרבה עצמו יקשה, שהפסוק הלא מדבר בבעלי חיים שנאמר "לא תראה את שור אחיך או את שיו נדחים", ובבעלי חיים מודה רבה דהוי שומר שכו. ותירץ, שקושיא זו הקשה רבה לרב יוסף. לפי שרב יוסף הקשה לו, עד שהיה צריך לתרץ שהוא מודה בבעלי חיים. אלא שהגמרא מסדרת את שתי הקושיות שהקשה רב יוסף לרבה, זו אחר זו.

אלא, לפי שהברייתא מדברת שם בפירוש גם בנגנבה, לכן אי אפשר היה לתרץ ב"ניגרא ברייתא". תוס' ד"ה אמר.

ובלחם משנה [גזילה ואבידה יא טו] כתב, שבגלל קושיא זו יצא לרמב"ם חידוש דין, שבבעלי חיים, בגלל ה"ניגרא ברייתא" לא די שיחזירנה למקום שיראנה הבעלים, כמבואר בברייתא לעיל, אלא צריך שיכניסנה לרשות הבעלים במקום המשתמר. שלכן לא תירצה הגמרא לעיל שמדובר בבעלי חיים, כי אז לא היה מועיל שיחזירנה למקום שיראנה הבעלים.

והגר"א כתב, שהרמב"ם היתה לו גירסא אחרת בגמרא, ולא גרס "מודינא לך בבעלי חיים". והתרצן סבור שברייתא זו גם כן מדברת על מקום שהחזירה ולא מביתו, שבבעלי חיים

שלומי! הוא היה צריך לשלם את הקרן, כלומר את ערך האבידה שנגנבה, כדין שומר שכר החייב בגניבה ואבידה. ואילו הטוען טענת גנב, אינו חייב בכפל אלא כאשר הוא רוצה לפטור את עצמו בטענה זו.

אלא ודאי, שומר אבידה דינו כשומר חנם, ולכן כאשר הוא טוען טענת גנב הוא נפטור מלשלם עבורה.

אמר ליה רב יוסף: הכא במאי עסקינן, כגון שטוען טענת "לפטים מזויין", שהגנב אשר גנב ממנו את האבידה, היה מזויין, ולקח ממנו את האבידה בחזקה. שזה נחשב אונס, ואפילו שומר שכר פטור מלשלם באונס. ונמצא שהוא ביקש לפטור עצמו בטענה זו, למרות שהוא שומר שכר.

אמר ליה אביי: לפטים מזויין, גזלן הוא! ואין חיוב כפל אלא בטוען טענת גנב, ולא בטוען טענת גזלן?!

אמר ליה רב יוסף: שאני אומר: לפטים מזויין, כיון דמויטמר מאינשי, הוא מתחבא מאנשים, **גנב הוא!** כי למרות שהוא גזול מאנשים בחזקה ובפרהסיא, מכל מקום, הוא

צריכין דעת בעלים, גנב וגזלן וארבעה שומרים שהחזירו לבעלים צריכים להודיע לו על כך, ואם לא הודיעו לו, הרי עדיין הוא ברשותם, וחייבים באחריותו.

חזין מהשבת אבידה, שאינה צריך דעת בעלים, **שהרי ריכתה בו תורה השבות הרבה,** שנאמר "השב תשיבם".⁽⁴⁵⁾

אמר ליה אביי לרב יוסף: ואת לא תסברא? וכי אינן סבור דשומר אבידה, כשומר חנם דמיה?

והא אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: הטוען טענת גנב באבידה, שומר אבידה שטוען שהאבידה נגנבה ממנו [ונשבע על כך], ואחר כך התברר שהאבידה נמצאת ברשותו, **משלם תשלומי כפל לבעלים.** שכך אנו דורשים מהפסוקים, שהטוען טענת גנב על פקדון או על אבידה שבידו, דינו כגנב עצמו, ומשלם כפל.

ואי סלקא דעתך ששומר אבידה שומר שכר הוי, אמאי משלם תשלומי כפל? שהרי כשטוען שהאבידה נגנבה ממנו, הוא לא פטר את עצמו כלל מלשלם עבורה, כי **קרנא בעי**

45. הטעם הוא, כיון שנאבד ממנו, ודאי דעתו עליו תמיד, ומיד שהגיעה לחצירו תיכף הוא רואה אותו ומכיר שזה הוא שנאבד, ולכן אין צריך להודיעו. ובפסוק שלאחר מכן נאמר "והשבות לו", שממנו דרשו חכמים "ראה איך תשיבנו לו", שאם היתה האבידה דבר שאינו עושה ואוכל, ימכרנו, ויניח אצלו המעות. וכאשר מחזיר לו המעות, ודאי צריך להודיעו, כי איך ירגיש האובד במעות שהונחו בביתו, שהרי נאבדה ממנו בהמה והחזיר לו מעות. ולכן כתוב

והתוס' כתבו, שרבה היה סבור שמדובר בבעלי חיים כפותים, שלא שייך בהם "ניגרא ברייתא", או שהריבוי של הפסוק הולך על "וכן תעשה לשמלתו", שנאמר בהמשך. ובאמת גם רבה סבר שזה דוחק, וגם שהיה צריך לדחוק ולומר שהריבוי אינו אלא אסמכתא בעלמא, שהרי הוא אמר מסברא ששומר אבידה אינו אלא שומר חנם, כי איזו הנאה יש לו מכך. ולכן, כשרב יוסף תירץ לו שהפסוק בא לרבות השבות הרבה, הודה לו רבה.

מתחבא משאר בני אדם, וגזלן אינו אלא מי שאינו מסתתר כלל מבני אדם. (46)

ומאחר שהלסטים מזויין נחשב לגנב, והרי הוא משלם כפל על גניבתו, לכן, מי שבא לפטור עצמו בטענת לסטים מזויין, הרי הוא כטוען טענת גנב, ומשלם כפל.

ומאידך, הוא נחשב לאונס לענין ששומר שכר פטור מגניבה של לסטים מזויין.

ונמצא שקיימת אפשרות שגם שומר שכר

יוכל לפטור עצמו בטענת גנב. ובאופן כזה אמר רבי יוחנן שהטוען טענת גנב באבידה משלם כפל, למרות שהוא שומר שכר. (47)

הגמרא מביאה עתה ברייתות כדי להוכיח האם לסטים מזויין נחשב לגנב או לגזלן.

איתיביה אביי לרב יוסף מהא דתניא:

נאמר בתורה, שבין שומר חנם ובין שומר ב-ת שכר, אם שלחו יד בפקדון שהופקד ברשותם, הרי הם חייבים מעתה אף על

סברא היא, שבכל גניבה הוא חייב, ואפילו באונס גמור.

ואף על פי שבליסטים מזויין פטר הכתוב [והיינו "שבויה"], וליסטים מזויין אינו אונס יותר גדול, מכל מקום, בגניבה, גזירת הכתוב היא שחייב בכל אופן, תוס' ד"ה כגון.

הרמב"ן בבבא מציעא [מב א] חולק על התוס', וסובר, שאמנם מסוגייתנו מוכח ששומר שכר לעולם אינו נפטר מגניבה, גם אם ישמור שמירה מעולה, כגון שינעל בדלת שיכולה לעמוד אף ברוח שאינה מצויה, או שישמור כספים באדמה. והביא מהירושלמי, שאפילו הקיפוה בחומה של ברזל אינו נפטר מגניבה, אלא אם כן ישב ושמר, ובא אליו לסטים מזויין, וגזלו ממנו.

אלא שכתב, שמכל מקום, אם קפץ עליו חולי, או שאירעו אונס אחר בגופו שלא היה יכול לשמור, ומחמת כן נגנב, ודאי אין אתה יכול לחייבו, שאם כן מצינו שומר שכר חייב באונסין!

והרי זה דומה לשומר שכר שבאו עליו לסטים ושבוחו, ואחר כך בא גנב וגנב ממנו את הבהמה, שבודאי הוא פטור, שהוא בכלל אונסין, מאחר שהוא אינו יכול לשמור ולהציל [כי מה לי אם שבו הלסטים את הבהמה, או שבו אותו].

"והשבותו לו" רק פעם אחת, כמו כל השבות שצריך דעת בעלים. משך חכמה פרשת כי תצא, על הפסוק השב תשיבם לאחיך.

46. כך פירש רש"י. והמגיד משנה [גניבה א ג] כתב בדעת הרמב"ם, שהלסטים מזויין אינו נוטל מיד הבעלים בחזקה, אלא הוא בא לגנוב בחשאי, וסבור שלא ירגישו הבעלים, ומזויין עצמו כדי שאם ירגישו בו הבעלים יפחדו ממנו ויניחוהו לגנוב. אבל למעשה, אינו נוטל בחזקה. ולכן הוא נקרא גנב. ומכל מקום, הוא אונס לגבי הבעלים, שהרי הם מפחדים ממנו, מאחר שהוא מזויין.

47. הקשו התוס', למה צריכה הגמרא להדחק ולהעמיד בליסטים מזויין? [וכן בהמשך הסוגיא מוכח, שלא יתכן בשומר שכר שיפטר בגנבה, מלבד בליסטים מזויין, למאן דאמר גנב הוא]. והרי אפשר להעמיד בגנב ממש, שהוא טוען שנגנבה ממנו באונס כזה גדול שגם שומר שכר פטור עליה, כגון ששמר את הכספים באדמה בעומק רב, או שהגניבה היתה כאשר נפלה עליו שינה באונס, או שנטרפה עליו דעתו.

ותירצו, כיון שחייב הכתוב את שומר שכר בגניבה, למרות שסתם גניבה קרובה לאונס,